

- ⁷ Томпсон П. Голос прошлого: Устная история / Пер. с англ. – Москва, 2003.
- ⁸ Passerini L. Fascism in Popular Memory. – Cambridge, 1987; Portelli A. The Battle of Valle Giulia: Oral History and the Art of Dialogue. – Madison, 1997.
- ⁹ Niethammer L., von Plato A. «Wir kriegen jetzt andere Zeiten»: Auf der Suche nach der Erfahrung des Volkes in nachfaschistischen Ländern – Berlin; Bonn, 1985. – Lebensgeschichte und Sozialkultur im Ruhrgebiet; Bd.3.
- ¹⁰ Тош Д. Указ. соч. – С.272.
- ¹¹ Нолл В. Трансформація громадянського суспільства. Усна історія української селянської культури 1920–30 років. – К., 1999. – 559 с.
- ¹² Усна жіноча історія. Повернення: Історіографія сільських жінок в контексті суспільно-історичних факторів радянського і перехідного періодів. – К., 2003. – 372 с.
- ¹³ Невигадає. Усні історії оstarбайтерів. – Х., 2004. – 236 с.
- ¹⁴ «То була неволя...» Спогади та листи оstarбайтерів. – К., 2006. – 542с.
- ¹⁵ Інститут історії церкви. 1992–2002. – Л., 2002.
- ¹⁶ <http://www.franko.lviv.ua/institutes/instituteu.html>
- ¹⁷ Український голокост 1932–1933: свідчення тих, хто вижив. – Т.1. – К., 2003. – 296 с.; Український голокост 1932–1933: свідчення тих, хто вижив. – Т.2. – К., 2004. – 443 с.
- ¹⁸ Женская устная история. Гендерные исследования. – Ч.І. – Бишкек, 2004. – 304 с.; Устная женская история. Возвращение. – К., 2003. – 124 с. (Скорочений варіант українського видання російською мовою, що представляє досвід 29 жінок).
- ¹⁹ Женская устная история. Гендерные исследования. Ч.ІІ. – Бишкек, 2005. – С.223–242.
- ²⁰ Усна жіноча історія. Повернення.
- ²¹ Архіви України. – 2005. – №1–3. – С.450–513.

В.М.Тимченко (Київ)

XV ТУРЕЦЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ КОНГРЕС

11–15 вересня 2006 р. в Анкарі відбувся найбільший представницький форум турецької науки – XV історичний конгрес, на відкритті якого виступив прем'єр-міністр Туреччини *Р.Т.Ердоган*, а патрунував конгрес президент країни *А.Н.Сезер*. Організаційний комітет очолював *Й.Халачоглу* (кримський татарин за національністю) – голова Турецького історичного товариства, головного організатора форуму.

У роботі конгресу взяли участь 310 учених (з них близько 200 – з Туреччини). Серед іноземців найбільше дослідників представляли Росію. Свої доповіді заявили також науковці із Сирії, Азербайджану, Болгарії, Македонії, Сербії, Чорногорії, Угорщини, Японії, Грузії, Ірану, Китаю, США, Узбекистану, Північного Кіпру, Франції, Ізраїлю, Єгипту, Румунії, Алжиру, Австрії, Англії, Німеччини, Казахстану, Киргизстану, Туркменістану, Греції, Індії, Південної Кореї, Йорданії, Польщі, Албанії, Іспанії, Косового, Словаччини, Нідерландів, України.

Виступи на форумі розподілялися за наступними секціями: давньоанатолійських цивілізацій, історії Середньої Азії й Кавказу, історії Сельджуцької держави і князівств сельджуцького періоду, османської історії, Першої світової війни, Атаюрка та історії Турецької Республіки. Найбільше дослідників представляли секцію османської історії, яка поділялася на чотири підсекції. У секції давньоанатолійських цивілізацій доповіді були присвячені культурам давніх суспільств Анатолії, зокрема початку її середини бронзового віку, районам Арарату, Ерзуруму і Коньї. В секції Середньої Азії та Кавказу йшлося про культуру племен скіфів, гунів, блакитних тюрків, жуаней, аварів та інших кочовиків. У секції історії Сельджуцької держави та князівств сельджуцького періоду в багатьох виступах йшлося про Візантію і її взаємини з турками-мусульманами. У секції османської історії більшість доповідей являли собою результати обробки певних документів із різних архівів і бібліотек. У секції Атаюрка та історії Турецької Республіки значну кількість виступів було присвячено міжнародним відносинам країни. Доповіді на секції Першої світової війни відзначались надзвичайно широким географічним діапазоном.

Українська делегація складалася з чотирьох осіб, три з яких представляли Бахчисарайський історико-культурний заповідник: директор палацу-музею «Хан-сарай» *С.Ебубекіров* із виступом на тему «Нації, племена й роди Кримського півострова, їх відносини та інтеграційні процеси (1443–1944 рр.)», заступник директора з наукової роботи *О.Гайворонський* із доповіддю «Сельджуцький спадок у Криму: «Дводраконний рельєф у Бахчисарайському ханському палаці» (не приїхав, надіслав тези), завідувача відділом археології середньовічного міста *А.Ібрагімова* з виступом з археології ханського палацу, а також *В.Тимченко* – аспірант відділу історії України XIX – початку XX ст. Інституту історії НАНУ з доповіддю «Написи околиць Бахчисараю: в передмісті Салачи на кладовищі Газі Мансур (XV – початок XX ст.)».

На конгресі було репрезентовано весь цвіт історичної науки Туреччини: *О.Аслан-ана* з виступом «Портрети, які пов'язані з Ахметом Ресмі Ефенді, берлінським послом султана Мустафи III»; біографіст *І.Парлатир* із доповіддю «Твори з історичної тематики серед рукописів, які зберігаються у бібліотеці Угорської академії наук»; директор музею «Палац Топкапи» *І.Ортайли* (за національністю кримський татарин) заявив виступ на тему «Судові повідомлення й вироки, які зберігаються в архіві Палацу Топкапи; автор підручника з османської мови *Й.Курт* із доповіддю «Боротьба за володіння у Чукуріві»; *Т.Байкара* заявив виступ на тему «Питання води в сельджуцьких містах Туреччини»; дослідники історії тюркських народів *Р.Генч* із доповіддю «Грегоріанські кльпчки та їх звичаї» й *Х.Кирилли* з виступом «Герці в Румелії в кінці XVIII – на початку XIX ст. та твір Ченгіз Мегмед Гірая»; дослідник давньоанатолійських цивілізацій *Т.Тархан* із доповіддю «Чер-

вони стрічки (абзаци – *В.Т.*) давньої Анатолії»; археолог *А.Іозфират* підготувала виступ на тему «Кургани Арарату»; знавець османського чиновницького тайнопису «Сійакат» *Б.Йаман* заявив доповідь на тему «Митці палацу: османська організація «Ехл-і Хіреф» у XVIII ст.».

Серед іноземних дослідників турецької історії, які взяли участь у форумі, слід назвати класика японської османістики *Х.Одака*, котрий виступав із доповіддю «Дослідження про торговельні перевезення через Чорне море за торговельним трактатом 1783 року між Росією й Туреччиною». Цей виступ був єдиним на конгресі, де йшлося про зв'язки Османської імперії з Україною. *Х.Одака* зробив висновок, що даний трактат був першим поворотом Туреччини до європеїзації.

Широко було представлено грузинську делегацію на чолі з класиком османістики *М.Сванідзе* з виступом на тему «Османсько-іранський мир 1612 р. та Грузія». Разом із ним на конгрес приїхали двоє молодих дослідників, один із яких – *М.Махарадзе*, – виступив із доповіддю «Походи османців до Грузії в другій половині XV ст.».

Єгипетську делегацію було репрезентовано двома вченими: *А.А.Абдулхазизом* («Архітектурна діяльність у період єгипетського намісника Алі-паші й мистецькі впливи зі Стамбула») й *М.Ессаєдом*, який виступив із доповіддю «Єгипет за «Описом подорожі» Евлії Челебі» – середньовічного турецького подорожнього, відомого своїми описами території України.

Конгрес було добре організовано – доповідачі пройшли конкурсний відбір, в якому значна кількість резюме була відхилена оргкомітетом (у тому числі з України), як такі, що не відповідають науковому рівню форуму.

До суттєвої вади української делегації слід віднести те, що майже всі її члени представляли Бахчисарай – або за доповідями, або за місцем роботи: з чотирьох повідомлень три присвячувалися його історії, з чотирьох учасників – троє працюють у міському історико-культурному заповіднику.

В.М.Матях (Київ)

ДО 60-РІЧЧЯ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА В.С.СТЕПАНКОВА

Доктор історичних наук, професор Валерій Степанович Степанков добре знааний у науковому світі як фахівець з української історії доби середньовіччя – раннього нового часу, творчий доробок якого має не лише високий рейтинг серед науковців, а й гідно поцінований державою. Однак, очевидно, не багатьом відомо те, що шлях його до визнання був доволі непростим. Він входив у велику науку у той час, коли завершувалася так звана «хрущовська відлига», а на зміну їй приходила чергова хвиля деукраїнізації, коли в історіографії свідомо насаджувалася практика переорієнтації уваги вчених на дослідження сюжетів новітньої історії та історії державно-ідеологічних інституцій, а працювати в періодах більш віддалених вважалось неprestижним.

Народився В.С.Степанков у селищі Слобідка-Рихтівська Кам'янець-Подільського району Хмельницької області 18 вересня 1947 р. Дитинство майбутнього вченого, становлення його як особистості та формування засад світогляду припали на нелегкий повсенний час, коли країна, переживши жахи Другої світової війни, поступово входила в мирний темп життя.

Невідомо, як би склався життєвий шлях В.С.Степанкова, якби на порозі дорослого життя при виборі майбутньої професії перевагу перед гуманітарними дисциплінами все ж таки було надано математичним наукам, здібності до яких яскраво проявилися в шкільні роки. Однак вибір було зроблено, і влітку 1965 р., після закінчення середньої школи, він подає документи на історико-філологічний факультет Кам'янець-Подільського педагогічного інституту. Опустимо ряд деталей і лише зазначимо, що до лав студентів юнака було зараховано тільки навесні наступного, 1966, року.

Здібності до самостійної наукової роботи В.С.Степанков виявив доволі рано. Фактично вже на другому курсі визначилося й коло його наукових інтересів, коли темою свого дослідження він обрав історію Поділля в роки Національно-визвольної війни під проводом Б.Хмельницького. Зауважимо, що до сьогоднішнього дня проблематика, пов'язана із революційними подіями середини XVII ст. в Україні залишається домінуючою в науковій діяльності вченого.

У серпні 1969 р. В.С.Степанков розпочав свій трудовий шлях як учитель історії в Сергієвській восьмирічній школі Путильського району Чернівецької області. 1970 р. його запрошують на посаду асистента кафедри загальної історії Кам'янець-Подільського педінституту. Із цього часу з цим ушлявленим добрими традиціями вузом (незначна перерва у викладацькій роботі була викликана службою у збройних силах) пов'язане все його подальше життя. Із роками вдосконалюється його майстерність як викладача. Він успішно опанував курс «Нова й новітня історія країн Азії та Африки», увів до навчальних програм спецкурси «Антифеодальна боротьба на Правобережній Україні в роки Визвольної війни українського народу» (1976 р.) та «Пам'ятні місця подій Визвольної війни українського народу на Хмельниччині» (1979 р.), на початку 2000-х рр. розробив і викладає лекційні курси «Методика викладання історичних дисциплін у вищих навчальних закладах», «Проблеми

